

СТРАТЕГІЯ ПОМ'ЯКШЕННЯ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Давиденко Н. І.

асистент кафедри перекладу та слов'янської філології

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Україна

Нагальною проблемою при формуванні світогляду студентів-філологів в процесі глобалізації світу, виступає пошук нових духовних та етичних засад людства, нових життєвих орієнтирів, нової системи базових цінностей і нових способів вселюдської діяльності у формуванні світу. Спілкування носіїв віддалених культур сприяє не тільки зацікавленим і дружнім стосункам, але чимдалі – підживлює расизм, ксенофобію, сприйняття іншого як «чужого» і «ворога». Зрештою, це – питання не рівня освіченості, фаховості, компетентності особи, навіть не покращання чи облаштування її (нашого) існування, але – самого його збереження [5].

Саме тому для підготовки студентів мовних спеціальностей старших курсів, безумовно актуальним є вивчення різноманітних інтенцій, комунікативних стратегій, що визначають вибір мовних засобів, особливості їх використання для підвищення ефективності комунікації в різних ситуаціях спілкування. У роботі розглядаємо теоретичні підходи до розуміння поняття мітігація, описуємо мовні засоби її вираження, надаємо класифікацію, а також досліджуємо особливості перекладу з англійської мови українською.

Слідом за А. П. Загнітко вважаємо, що мітігація – це комунікативна стратегія пом'якшення, згладжування мовленнєвої поведінки комунікантів, що створює психологічний комфорт у спілкуванні [2, с. 201]. Під час вибору мовних засобів спілкування учасник комунікації виходить із вимог, що пред'являються до культури мови. В досліджуваній парі мов категорія комунікативного пом'якшення реалізується за допомогою багатьох різнорівневих мовних засобів, однак, набір маркерів відрізняється, що пояснюється особливостями мов та культур.

На виконання практичної частини роботи розглянуто 248 прикладів з текстів різних жанрів англійською мовою та описано їх переклад українською мовою. У фокусі студіювання знаходилися морфологічні, лексичні, та синтаксичні засоби вираження мітігації. В результаті роботи

з фактичним матеріалом виявлено 124 (50%) приклади різних видів мітігацій на морфологічному рівні: модальні дієслова – 35 (28%), прикладів, умовний спосіб – 73 (59%) пасивний стан – 14 (11%), заміна першої особи однини першою особою множини для непрямой форми позначення адресанта – 2 (2%) приклади.

Установлено, що на лексичному рівні на позначення мітігації у досліджуваних текстах вживаються наступні лексичні мовні засоби: прислівники міри і ступеня – 22 (29%), заперечення (в тому числі подвійне заперечення) – 16 (21%), прислівники на позначення ймовірності / невпевненості – 11 (14%), подвійне заперечення – 9 (12%), евфемізми – 7 (9%), маркери градуальності – 5 (6%), апроксиматори – 4 (5%), прислівники на позначення заборони – 3 (4%), загальною численністю – 77, що становить 31% від загальної кількості виявлених прикладів.

В ході роботи виявлено 47 прикладів (19%) синтаксичних мовних засобів на позначення мітігації: вставні слова – 18 (39%), розділові питання – 10 (21%), загальні питання із запереченням – 8 (17%), питання з прямим порядком слів – 6 (13%), непряме спонування – 3 (6%), підрядне речення з *if* – 2 (4%).

Крім того, із загального корпусу 248 прикладів, виявлено 73 приклади комплексного вживання маркерів на позначення мітігації. Вважаємо, що такий результат є ще одним доказом того, що ввічливість є універсальним принципом, який у практиці мовної взаємодії відіграє значну регулятивну роль. Комуниканти використовують одразу кілька засобів пом'якшення для реалізації ввічливості як особливої стратегії мовної поведінки, спрямованої на запобігання конфліктним ситуаціям. Розподіл по типах пом'якшення такий: мітігація ввічливості – 149 (60%), мітігація співчуття – 65 (26%), мітігація маніпуляції – 34 (14%). При перекладі у 151 (61%) випадках мітігація зберігається, у 72 (29%) випадках – не зберігається, у 25 (10%) випадках мітігація зберігається частково.

Загальний висновок стосовно трансформацій такий: модуляція – 160 (65%) прикладів, граматичні трансформації заміни частини мови, структури та типу речення – 58 (23%), вилучення – 19 (8%) прикладів. Такі прийоми, як додавання та вилучення, застосовуються рідко – 11 (4%) прикладів, оскільки вони спричиняють зміни в обсязі перекладного тексту, що не допустимо, наприклад, при перекладі медіатекстів. З огляду на це, навіть слова, що потребують експлікації при перекладі, не можуть бути перекладені описово.

Проведений аналіз уможлиблює висновок про те, що в англійському дискурсі мітігація застосовується доволі часто, та направлена на запобігання конфліктних ситуацій. Це пов'язано, насамперед, з домінуванням ввічливості, яка є характерною рисою комунікативної поведінки носіїв англійської мови [3, с. 44] трактується як принцип поведінки, спрямований на збереження позитивного «обличчя» учасників комунікативної взаємодії. Традиційна англійська експліцитність і орієнтованість на утримання виявляються нерелевантними в ситуаціях, ускладнених можливими комунікативними ризиками. Стратегії позитивної ввічливості слугують зближенню з адресатом та вираженню солідарності з ним [4, с. 120]. Стратегії негативної ввічливості полягають у наданні свободи дій та збереженні дистанції між співрозмовниками [1].

Нам імпонує міркування про те, що формування соціально-конструктивної стратегії спілкування у глобальному суспільстві неможливе без врахування специфіки мультикультуралізму та світоглядного різноманіття як об'єктивних чинників сьогодення [6]; а оволодіння соціокультурними комунікативними нормами, що прийняті в англомовних соціумах, є однією із важливих складових підготовки студентів-філологів до їх майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Вжещ Я. Л. Принцип ввічливості в теорії і практиці міжкультурної комунікації. Теорія збереження обличчя П. Брауна та С. Левінсона. Режим доступу: <http://book.net/index.php>
2. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Т. 2 Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.
3. Кишко С. М. Прояви прагматичної інтенції стриманості в англомовному дискурсі. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Філологія. Мовознавство. Т. 105, Вип. 92, 2009. С. 42-45.
4. Місягіна І. Співвідношення ухильності та суміжних понять. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). Вип. 20. 2014. С. 118-122.
5. Філософія глобальних проблем сучасності: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів. Кол. авторів; за наук. ред. Арістової А. В.; упорядн. словн. Волобуєва С. В. К. : НТУ, 2016. 184 с. URL: <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/17/fgps/>

6. Халіман М. А. Світоглядне протистояння: соціально-філософський аналіз.

URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2018/Khaliman_dis.pdf